

Det lilla Europa

För ett dussin år sedan satt jag i en varm, smutsig tågkupé på väg genom Rumänien. En medelålders välklädd dam slets uppenbarligen mellan önskan att träna sina språkkunskaper och fruktan för Securitates xenofobi. Till slut bestämde hon sig för att prata – men att då tala som ett propagandabladd. Min destination var Brasov i Transsylvanien. Jag visste att staden också kallades Kronstadt och att området kallades Siebenbürgen så jag frågade om den tyska minoriteten i området. Hennes svar blev en lång, nästan obegriplig, harang om kommunismens välsignelser som avslutades med påståendet att alla minoriteter numera var blott lyckliga och tacksamma rumäner. Men jag blev förvirrad av att det förutom tyskar, ungrare och zigenare även tycktes finnas andra minoriteter. Vidare frågor gav dock ingen klarhet.

Ingmar Karlsson: **Det lilla Europa**. Timbro 1992

Förklaringen fick jag först nu när jag läste Ingmar Karlssons bok "Det lilla Europa". Där beskriver han szeklerna, ett folk som talar en slags arkaisk ungerska och bor i norra delen av Siebenbürgen men som dock skiljer sig från den vanliga ungerska befolkningen bl a genom att huvuddelen är calviner. Szeklerna har bott i området i kanske 1500 år. Vid slutet av medeltiden bildade de tillsammans med ungrare och saxare "De tre nationernas union", en politisk allians som lyckades behålla ett visst mått av autonomi både under turkar och habsburgare. Nu uppger Karlsson att antalet szekler är 6–700 000.

Karlsson har skrivit en intressant bok

om ca 30 små folk i Europa. Det är en lättläst och trevlig bok som ger ett bra tillskott av "värdelöst vetande" i form av små anekdoter och historiska anomaliteter. Men viktigare är att man får en ökad förståelse för den kulturella variationen och mångfalden i Europa – att kulturens och språkens Europa inte låter sig avspeglas i den politiska kartans olikfärgade nationsområden.

Karlsson har, som han uttrycker det, främst tittat på de orepresenterade minoriteterna, alltså de små folk som inte kan se på något land som, ens, kulturellt moderland.

Nu är Karlssons egen indelning inte alltid helt konsekvent, man undrar t ex varför samerna inte fått åtminstone några rader, eller varför ingermanlänningarna, (ingrer enligt Karlsson) bara nämns i förbifarten i artikeln om liver?

Karlssons bok skulle varit mera användbar som snabb referens och troligen även mera lättläst om han hade samlat några korta fakta om varje folk, som t ex befolkningsuppskattning, språkgrupp och huvudsaklig religion i en liten faktaruta vid varje artikel.

Det är uppenbart att Karlsson haft svårt med fakta om en del folk – när han berättar om folk i Europas mitt som friser, serber, walsar och bretoner gör han det med säkerheten och inlevelsen av en man som på egen hand insupit atmosfären. Men när han däremot beskriver huzulerna, ett folk i västligaste delen av republiken Ukraina, som åtminstone i vissa tidigare skildringar tydligen främst var kända för ett fritt kärleksliv, märker man att det är biblioteksstudier som är hans främsta källa. Tyvärr saknar boken emellertid nästan helt litteraturreferenser vilket gör

egna bokliga utflykter bland t ex gagauzer, lemker och östfriser svårare.

Skall man ut på resa i Europa så kan man slå upp Karlssons bok för att få idéer. Nog vore det värt några mils avstickare från Autobahn, eller några tågbyten, för att besöka sorberna, ett slaviskt folk mitt i

gamla Östtyskland, eller friserna i norra Nederländerna?

Förhoppningsvis kan Karlssons lilla behändiga bok på drygt 170 sidor så småningom kompletteras med något alleuropeiskt referensverk om folk och kulturer i Europa.

LILLEMOR LINDBERG:

Sin egen lyckas smed

Debatten om flyktingar och invandrare fokuseras nästan alltid på problemen. Alla de som lyckats talas det mera sällan om. Det är därför välkommet att radiojournalisten Gunda Magnusson intervjuat åtta invandrare som startat egna företag i Sverige inom vitt skilda branscher. Många kommer från kapitalistiska länder där det är mera naturligt att äga företag än det länge varit i Sverige. Men de har ofta mötts av attityden att invandrare bara kan arbeta i servicesektorn och därför etablerat sig på helt andra områden är de ursprungligen utbildat sig för.

Gunda Magnusson: **Sin egen lyckas smed.** Timbro 1992

Gemensamt för dem alla är att de kom till Sverige innan den socialistiska omhändertagandefilosofin lyckats genomsyra flyktingpolitiken. De hindrades därför inte att själva försörja sig.

Som en röd tråd genom alla intervjuer går betydelsen av att behärska svenska

språket. Det gäller inte bara att göra sig förstådd utan att ständigt förbättra sina svenskkunskaper så att man till sist behärskar även abstrakta begrepp. En nyttig lärdom för politiker, lärare och tjänstemän som sysslar med invandrarfrågor.

Gunda Magnusson är en god intervjuare och lotsar läsaren genom de olika livsödena på ett mycket medryckande sätt.

Boken innehåller också en faktadel. Att så många olika uppgifter om antalet invandrare i Sverige cirkulerar beror bl a på att det sällan definieras vad en "invandrare" är. Håller man sig till siffran för utrikes födda, så utgör de 8,9 % av befolkningen eller nästan var elfte invånare i Sverige. Men 1989 kom 42 % av alla utrikesfödda från Norden. Den stora förändringen är att bara 8 % av de utlandsfödda kom från länder utom Europa 1970 medan ungefär var tredje gör det nu.

Debatten kring den svenska invandrarpolitiken är ensidig och brister alltför ofta i överblick och balans. Det krävs mer av det slags debattinlägg som Gunda Magnusson presenterar.